

یادگیری همیارانه Cooperative Learning

تهیه‌کنندگان: ناهید ملکی، دکتر مهری یآوری، دکتر حسین کریمی

تعاریف: یادگیری یک فرایند اجتماعی است و در جهت رسیدن به مرحله‌ی تولید دانش و اطلاعات حیاتی است. اخیراً بر یادگیری همیارانه به دلیل فواید و اثرگذاری زیاد تاکید می‌شود و تعاریف متعددی برای آن ارائه شده است از جمله: ۱- روش فعال تدریس ۲- تدریس تعاملی که به فراتر از کسب محتوای علمی و مهارتها می‌اندیشد. ۳- یک قالب یا چهارچوب آموزشی که در آن گروه‌های دانشجویی ناهمگن از سوی استاد شکل داده شده و به فعالیت می‌پردازند. ۴- هدف نهایی از کاربست این الگوی تدریس، دستیابی به فعالیت‌های عالی ذهنی است. ۵- در واقع با وجود تفاوت‌های موجود در روش اجرای الگو، پنج عنصر در استفاده از الگوی یادگیری همیارانه بسیار اساسی به نظر می‌آید.

اصول پنجگانه یادگیری از طریق همیاری

یکی از مباحثی که در زمینه آموزش نادیده گرفته شده است چگونگی درک دانشجویان از هم و ارتباط آنها با یکدیگر است. این در حالی است که چگونگی سازماندهی الگوهای برقراری ارتباط بین دانشجویان توسط استاد تأثیر بسزایی بر میزان یادگیری آنها، احساس آنها نسبت به یکدیگر و میزان اعتماد به نفس آنها دارد. در فرایند یادگیری،

دانشجویان می‌توانند در سه جهت با یکدیگر ارتباط برقرار کنند: با هم رقابت کنند، یا بصورت انفرادی فعالیت کنند و یا از طریق همیاری و در حالیکه یادگیری دیگران هم به اندازه یادگیری خودشان برایشان اهمیت دارد، به فعالیت بپردازند. در نظام‌های آموزشی کنونی از بین این سه الگو، سهم الگوی رقابت بیشتر از بقیه است و شیوه همیاری، هنوز بسیار نادر است. تنها تحت شرایط خاصی می‌توان انتظار داشت که فعالیت‌های همیارانه کارآمدتر از تلاش‌های فردی و رقابتی باشند. این شرایط عبارتند از:

- ۱- همبستگی مثبت که کاملاً قابل درک و مشهود باشد.
 - ۲- ارتباط چهره به چهره برای ایجاد حس تشویق و ترغیب.
 - ۳- مسئولیت پذیری شخصی برای رسیدن به اهداف گروه
 - ۴- استفاده مکرر از مهارت‌های مرتبط بین فردی و گروهی
 - ۵- ارزیابی مکرر و منظم عملکرد گروه برای افزایش کارایی آن
- تمامی روابط همیارانه سالم این پنج اصل را دربر می‌گیرند. این عناصر استاد را از سخنرانی صرف و دانشجو را از تکرار بی مورد آموخته‌هایش رها می‌سازد. افزون بر این، یادگیری از طریق همیاری فرصت‌هایی را پدید می‌آورد که یادگیرندگان بتوانند در موقعیت‌هایی چون کار گروهی، ارتباطات، ایجاد هماهنگی اثرگذار و تقسیم کار موفق شوند. بنابراین، مشاهده می‌شود که دانشجو در گروه‌های یادگیری از طریق همیاری باید بیش از یادگیری در قالب الگوهای دیگر به فعالیت بپردازد.

همبستگی مثبت

اولین چیزی است که مورد نیاز بوده و در محیط‌های یادگیری از طریق همیاری، دانشجو دو مسئولیت بر عهده دارند: (۱) یادگیری مطالب تعیین شده و (۲) اطمینان از اینکه همه اعضای گروه مطالب تعیین شده را یاد گرفته اند. "همبستگی مثبت" واژه تخصصی است که برای این مسئولیت دو جانبه بکار می‌رود.

برای ایجاد همبستگی مثبت راه‌های مختلفی وجود دارد:

همبستگی مثبت در هدف: دانشجویان می‌فهمند که تنها زمانی به اهداف یادگیری خود دست می‌یابند که دیگر اعضای گروه به اهدافشان رسیده باشند. تنها دلیل موجودیت گروه اتحاد آنها در یک هدف مشترک است.

همبستگی مثبت در جایزه گرفتن و جشن گرفتن: وقتی یک گروه به اهداف تعیین شده دست پیدا می‌کند، همه اعضا جایزه یکسانی دریافت می‌کنند.

همبستگی مثبت در منابع: هر عضو گروه تنها بخشی از منابع، اطلاعات و یا مواد مورد نیاز برای انجام تکلیف تعیین شده را در اختیار دارد. برای اینکه گروه بتواند به اهداف خود دست پیدا کند لازم است که منابع اعضا با هم ترکیب شوند.

همبستگی مثبت در نقش‌ها: برای هر یک از اعضای گروه نقش‌های مرتبط و مکملی تعریف می‌شود که بیانگر مسئولیت‌های ویژه‌ای است که گروه برای انجام تکالیف تعیین شده به آنها نیازمند است.

انواع دیگر همبستگی مثبت:

همبستگی مثبت در هویت: زمانی ایجاد می‌شود که گروه با انتخاب یک اسم یا شعار به هویت مشترکی دست پیدا کند.

همبستگی در تصور و خیال: تحت شرایطی ایجاد می‌شود که اعضای گروه برای انجام فعالیت تعیین شده، نیاز داشته باشند که خود را در یک موقعیت فرضی تصور کنند.

ارتباط چهره به چهره: ارتباط حمایتی را می‌توان به عنوان رفتار دانشجویان در جهت تشویق و تسهیل تلاش‌های یکدیگر در مسیر دستیابی به اهداف گروه تعریف کرد. ویژگی‌های ارتباط حمایتی عبارتند از همکاری و کمک موثر و کافی اعضا به یکدیگر؛ تبادل منابع مورد نیاز از جمله

اطلاعات و مواد درسی، تجزیه و تحلیل اطلاعات بطور موثر؛ ارائه بازخورد به یکدیگر؛ بحث در مورد نتیجه‌گیری‌ها و استدلال‌های یکدیگر برای ایجاد زمینه تصمیم‌گیری‌هایی در سطوح بالاتر؛ تحت تأثیر قرار دادن تلاش‌های یکدیگر جهت دستیابی به اهداف گروه؛ اعتماد کردن به یکدیگر در روند فعالیتها؛ داشتن انگیزه برای تلاش در جهت منافع مشترک؛ حفظ حالتی متعادل و سطح پایینی از استرس در طول فعالیت.

مسئولیت پذیری شخصی

وقتی عملکرد هر یک از دانشجویان مورد ارزیابی قرار می‌گیرد، نتیجه به آنها و به گروه اعلام می‌شود، و اعضای گروه یکدیگر را بخاطر سهمی که در موفقیت گروه داشته‌اند مسئول می‌دانند. اعضای گروه باید بدانند که نمی‌توانند مسئولیت خود را به گردن دیگران بیندازند. روش‌های معمول برای ایجاد حس مسئولیت پذیری شخصی عبارتند از:

۱. تشکیل گروه‌های کوچک. هر چه گروه‌ها کوچکتر باشند، حس مسئولیت پذیری شخصی در اعضا بیشتر است.
۲. ارائه یک آزمون شخصی برای هر دانشجو.
۳. ارزیابی دانشجویان بطور تصادفی به این ترتیب که با صدا کردن یک دانشجو از او خواسته شود که کار انجام شده توسط گروه خود را برای استاد یا کل کلاس ارائه کند.
۴. مشاهده و نظارت بر کار هر گروه و ثبت دفعات همکاری هر یک از اعضا در انجام کار گروهی.
۵. تعیین نقش ارزیاب برای یکی از اعضای هر یک از گروه‌ها. ارزیاب از دیگر اعضای گروه می‌خواهد که استدلال و منطق زیربنای پاسخ‌های گروه را توضیح دهند.
۶. وادار ساختن دانشجویان به تدریس آنچه که آموخته‌اند به شخص دیگر (توضیح همزمان)

مهارت‌های بین فردی و گروه کوچک

چهارمین اصل اساسی یادگیری همیارانه است. دانشجویان برای هماهنگ کردن تلاشها در جهت دستیابی به اهداف مشترک باید: (۱) یکدیگر را

بشناسند و به هم اعتماد کنند، (۲) بطور واضح و بدون ابهام با هم ارتباط برقرار کنند، (۳) یکدیگر را بپذیرند و از هم حمایت کنند و (۴) اختلافات را بطور سازنده ای حل کنند.

ارزیابی گروه

پنجمین اصل اساسی یادگیری همیارانه است. اینکه گروه‌ها نحوه عملکرد خود را مورد تأمل (پردازش) قرار دهند، کارایی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ارزیابی گروه را می‌توان به عنوان بازنگری کار گروهی در یک جلسه تعریف کرد که به دو دلیل انجام می‌شود: (۱) توضیح اینکه کدام یک از فعالیت‌های اعضا مفید و کدام یک بی‌فایده بوده است و (۲) تصمیم‌گیری در مورد اینکه کدام فعالیت‌ها ادامه پیدا کنند و کدام یک تغییر یابند. هدف از ارزیابی گروه مشخص کردن میزان تأثیر گذاری اعضا در تلاش‌های همیارانه و کمک به افزایش این تأثیرگذاری‌ها در جهت دستیابی به اهداف گروه است. ارزیابی می‌تواند در دو سطح انجام شود: ارزیابی گروه کوچک و ارزیابی کل کلاس. این‌گونه ارزیابی‌ها: (۱) گروه‌ها را قادر می‌سازد که روی حفظ روابط کاری مناسب بین اعضا متمرکز شوند، (۲) یادگیری مهارت‌های همیاری را تسهیل می‌کند، (۳) این اطمینان را به معلم می‌دهد که اعضای گروه در ارتباط با فعالیت‌هایشان بازخورد دریافت کرده‌اند و (۴) زمینه جشن گرفتن موفقیت‌های گروه را فراهم می‌کند و رفتارهای مثبت اعضای گروه را تقویت می‌کند.

روش اجرا

امروزه، متخصصان آموزشی الگوهای گوناگونی را برای همیاری به کار می‌برند ولی مراحل اساسی اجرای الگو به صورت زیر است:

- ۱- ابتدا گروه‌ها شکل می‌گیرند. گروه‌های ناهمگن که دارای اطلاعات و توانایی‌های مختلف، گوناگون و متنوع هستند، مؤثرتر خواهند بود اگر هدف تسلط در مهارت‌های خاصی باشد، می‌توان از گروه همگن استفاده کرد.

۲- در این مرحله استاد حدود ۱۵ دقیقه درباره‌ی هدف‌های مهم درس، انتظاراتی که از دانشجویان در پایان جلسه وجود دارد و مطالب اصلی درس که نیاز به توضیح دارد صحبت می‌کند.

۳- در مرحله ی سوم به دانشجویان فرصت داده می‌شود که در یک زمان مشخص روی مطالب و یا فعالیت‌هایی که در اختیار آنها گذاشته شده در گروه‌های خود تمرین و کار کنند. تنظیم و کنترل وقت در این مرحله لازم است.

۳- در این مرحله نتایج کار گروه‌ها به نمایش گذاشته خواهد شد.

۵- در آخرین مرحله که مرحله‌ی ارزشیابی است استاد کار گروه‌ها را مورد ارزشیابی قرار می‌دهد. در این مرحله استاد می‌تواند از چک لیست‌هایی که در اختیار دارد استفاده کند و اهداف دانشی، مهارتی و نگرشی را مورد نظر قرار دهد.

منابع:

- ۱- آقازاده، محرم. راهنمای روشهای نوین تدریس، تهران: آبیژ، ۱۳۸۴
2. Johnson, D.W., Ortiz, A., & Stanne, M. (1991). Impact of positive goal and resource interdependence on achievement, interaction, and attitudes. *Journal of General Psychology*, 118(4), 341-347.
3. Roger, T., & Johnson, D. W., (1994), an Overview of Cooperative Learning. *Creativity and Collaborative Learning*; Brooks Press, Baltimore, 1994.
4. Karimi Moonaghi H. *New teaching approaches in higher education focusing on medical sciences education*. Mashhad University of Medical Sciences Pub. First Edit, 2014.
5. http://www.roshdmag.ir/Roshdmag_content/media/article/6621.pdf

nms.edo@mums.ac.ir

http://www.mums.ac.ir/Nurse/fa/EDO_main

